

ASIAKAS APTEEKISSA

TEKSTI SUVI LAULAINEN

OPIOIDIT ovat keskushermostoon vaikuttavia voimakkaita lääkkeitä ja huumeaineita. Lääkkeelliset opioidit, kuten buprenorfiini, kodeini sekä tramadolit, ovat yleisimmät löydökset Suomen myrkytyskuolemataloista.

Opioidiriippuvuus on sairaus, jota voidaan sosiaali- ja terveystieteiden avustuksella hoitaa meta-

metadonia tai buprenorfiinia sisältävillä lääkkeillä. Hoidon tarpeen moniammatillinen arviointi, kuten myös itsehoito ja sen seuranta, pyritään mahdollisuuksien mukaan toteuttamaan avoterveydenhuollossa. Riippuvuushäiriön vaikeusaste sekä potilaan kokonaisvaltainen tilanne määrätään, onko korvaushoidon tarkoituksena potilaan kuntouttaminen vai vaihtoehtoisesti hoitoja vähentävä hoito, joka puolestaan tähtää laittomien opioidien väärinkäytön estämiseen sekä potilaan elämänlaadun kohentamiseen.

Opioidikorvaushoidossa olevien potilaiden määrä on ollut tasaaisessa kasvussa viime vuodet. Kyseessä on pitkäaikainen sekä vaikuttava lääketieteellinen hoito, joka toteutetaan jokaisen potilaan kanssa yksilöllistä hoitosuunnitelmaa noudattaen. Hoidossa käytettävää lääkevalmisteita ovat metadonia sisältävät tabletit sekä oraaliliuos. Tämän lisäksi voidaan käyttää buprenorfiinia sisältäviä resoribletti- tai kalvovalmisteita sekä depotinjektioita. Lääkityksen tavoitteena on pitää riippuvuusoireet kurissa. Lääkityksen lisäksi potilaille

Opioidikorvaushoito

29-vuotias mies tulee apteekkiin hakemaan Suboxone-valmistetta opioidiriippuvuuden hoitoon. Hänen korvaushoitonsa on aiemmin toteutettu päihdepoliklinikalla, mutta se on äskettäin siirretty apteekkiäkeluun piiriin. Tämän lisäksi mies kärsii sitkeästä yskästä, johon hän toivoisi mahdollisesti saavansa apua itsehoidon puolelta.

tulee korvaushoidossa tarjota lääkehoitoa, kuten psykososiaalista kuntoutusta.

Vuodesta 2008 on vaihtoehtona ollut opioidiriippuvuuden hoitoon käytetty erityislupallisen buprenorfiini-naloksoni-yhdistelmävalmisteen (Suboxone) toimittaminen myös reseptillä avoateekista. Lääkkeen määräämisohjeita on kirjallinen apteekkisopimus lääkärin ja potilaan välillä, mikä tarkoittaa, että potilas on sitoutunut siihen, että ainoastaan yksi hoitotaho määrää hänelle PKV-lääkkeitä ja potilas noutaa sopimuksen kuuluvat lääkkeet vain yhdestä apteekista. Valmisteen toimitus onnistuu ainoastaan lääkärin erillisellä alkuperäisellä reseptillä. Sopimuspotilaan on lisäksi haettava lääkkeensä aina itse ja pyydettäessä todistettava henkilöllisyys.

Apteekkiäkeluun tarkoituksena on ollut mahdollistaa perusterveydenhuollossa toteutettava sujuva hoito. Asiakkaille pitkän hoitosuhteen päättymisen poliklinikalla voi kuitenkin aiheuttaa turvattomuutta. Asiakasta tulee kannustaa ennakkoluulottomasti sekä positiivisin viestein toteuttamaan korvaushoitoaan; kyse on sairauden pysyvyydestä tai vähintäänkin pitkäaikaisesta hoidosta. Toisaalta apteekin henkilökunnan vastuulla on olla yhteydessä lääkärin, mikäli asiakkaan voimissa huomataan oleellisia muutoksia tai mikäli asiakas ei noudata sopimusta. Mikäli potilas vaikuttaa päähtyneeltä, hänelle

ei koskaan luovuteta korvaushoitolääkettä.

Asiakkaan lääkitys

Suboxone on buprenorfiinia ja naloksonia sisältävä yhdistelmävalmiste, jonka lääkemuotona on resoribletti. Buprenorfiini toimii pitkävaikutteisesti sitoutuen aivojen μ - ja κ -opioidireseptoreihin ja toimien osittaisena agonisti-/antagonistina. Lääkeaineella on katkovaikutus, mikä tarkoittaa, että annosta suurennettaessa sen teho lisääntyy vain tietyyn rajaan saakka. Naloksoni puolestaan on μ -opioidireseptorin salpaaja, ja sitä on lisätty valmistukseen väärinkäytön estämiseksi; oikein käytettynä naloksoni ei aiheuta elimistössä farmakologisia vaikutuksia, mutta suunsiäisesti otettuna se saa aikaan muun muassa opioidivieroitusoireita.

Hyvinkin yleisiä Suboxonen haittavaikutuksia ovat unettomuus, päänsärky, ummetus, pahoinvointi ja hikoilu. Lisäksi yleisesti on kuvattu mielialan häiriöitä, huimausta, yskää ja flunssan kaltaisia oireita sekä infektiota. Alkoholia tulee välttää Suboxone-hoidossa voimistuvien sedatiivisten vaikutusten vuoksi, ja lääkevalmistetta tulee käyttää erittäin varoen bentsodiatsepiinien sekä muiden keskushermostoa lamaavien lääkkeiden kanssa, koska ne voivat aiheuttaa kuolemaan johtavan hengityslaman. CYP3A4-inhibiitorit voivat nostaa buprenorfiinin plasmapitoisuuksia huomattavastikin.

Asiakkaalle kerrottavia asioita:

- Päihteitä ei tule käyttää korvaushoitolääkkeen kanssa. Etenkin alkoholin ja rauhoittavien lääkkeiden yhdistäminen Suboxoneen on vaarallista voimistuneiden sedatiivisten vaikutusten sekä mahdollisen hengityspysähdysten vuoksi.
- Korvaushoidosta tulee aina muistaa mainita asioidessaan terveydenhuollossa, mikäli asiakkaalle määrätään lääkkeitä johonkin muuhun sairauteen; koskee myös itsehoitotuotteita. Osa yhteisvaikutuksista on vaarallisia.
- Buprenorfiinilla voi olla vaikutuksia ajokykyyn ja koneiden käyttöön, etenkin jos käytössä on muita lääkkeitä.
- Lääkevalmiste on turvallinen kielen alle annosteltuna. Syömistä ja juomista tulee välttää, kunnes tabletti on kokonaan liuenut. Mikäli lääkkeen nieläisee välittömästi, sen hyötysuus jää vähäiseksi.
- Suihygieniasta tulee muistaa huolehtia, koska lääkkeitä saattaa vähentää syljen eritystä. Lisäfluorin käyttöä suositellaan.
- On varmistettava, että lääkkeet säilytetään kotona muiden ulottumattomissa. Jo pienikin määrä valmistetta voi aiheuttaa opioideihin totuttamattomilla henkilöillä kuolemaan johtavan hengityslaman.
- Yskä ei voi hoitaa itsehoitoon kodeiniin sisältyvillä yskänlääkkeillä, kuten Recipept, Katapekt tai vastaavat ex tempore -valmisteet, koska yhteiskäytössä ne voimistavat keskushermostolamaa. Yskä voi olla myös lääkkeen haittavaikutus, asiasta kannattaa keskustella lääkärin kanssa.

Asiakas apteekissa - palloa kirjoittavat: Iina Suonen yliopiston farmasian opiskelijat (lääkehoidon opintojakson kohteina). Aineksia löydettiin: Aineksien tarkastus: opintokokon opettajat: Rai Kirsi Laitinen ja Johanna...

PUHEENJOHTAJISTOLTA

Palstalla vuorottelevat puheenjohtajat.

Erävoitto koronasta

Viimeinen puolivuotisjakso on ollut koronaisuudessaan niin erikoinen, ettei tämä ihan heti unohdu. Onneksemme me suomalaiset olemme ainakin tätä kirjoittaessani selvineet tästä globaalista tragediasta suhteellisen hyvin ja iloisena voimme todeta, että homma saatiin kuin saatiinkin hallintaan yhteisvoimin, vaikka kovaa hintaa siitä maksetaan vielä kauan. Kaikkea ei voi mitata rahassa.

Sen sijaan yhden asian tiedän, mikä voidaan mitata rahassa, ja se on meidän työpanoksemme apteekeissa. Viime syksyn yliptäkösi venynyt TES-vääntö oli liiton neuvotteluhistoriassa ihan omaa luokkaansa. Sopimuskierrosta seuruuvalloille katsottiin suuresti urheilujuhlan tuntua kierroksen joka vaiheessa. Maailmaloipulta päästiin kuluvan vuoden tammikuussa, kun tämä vajaan 20 kierrosta kestänyt SFL-APTA-liitto-ottelu saatiin lopulta päätökseen.

Luottamusmiehet ja apteekkarit huomio! Kevät 2021 lähestyy! On aika aloittaa neuvottelut koskien apteekkihoitajia erää, jotta se saadaa jakoon aikataulun mukaisesti vapunpäivästä 2021 alkaen.

Ensimmäinen etappi onnistuneeseen erän jakoon se, että jaossa käytettävät perusteet on kaikkien tiedossa hyvissä ajoin. Vakaa aikomus neuvottelupöydässä oli, että tämä keskustelu jakokriteereistä olisi jo apteekeissa luottamusmiesten ja apteekkarin välillä käyty ja syyskuun alkuun olisi nämä kriteerit kaikkein farmaseuttien ja proviisorien tiedossa. Tällainen menettelytapa vie parhaimmillaan onnistuneeseen apteekin strategia lähenmäiksi tavoitetaan ja erä toimii, kuten sen syvin olemus on joko-ohjeisiin kirjoitettu.

Työehtosopimuksen loppupuolelle on kirjattu erilliseen osioon ohjeet apteekkihoitajien erän jakamisesta. Jakokriteereissä korostuu ammattitaito ja kehittyminen omassa työssä. Niin ikään päätöksissä erän jakamisen perusteissa on apteekkipalvelun korkealaatua, ihmisläheinen ja ammattimainen ote työhön sekä yhteiseen hiiheen puhaltaminen.

Korona jatkaneekin matkaansa edelleen. Käännetään me jo katseet kohti tulevaa. Sanokaa minun sanoneen: ”Keväthankien kadottua voimme todeta, että kyllä me yhdessä tästä apteekierästäkin selvitettiin.”

MIKA LÄHTI

Farmasialiiton varapuheenjohtaja

Homma saatiin kuin saatiinkin hallintaan yhteisvoimin.